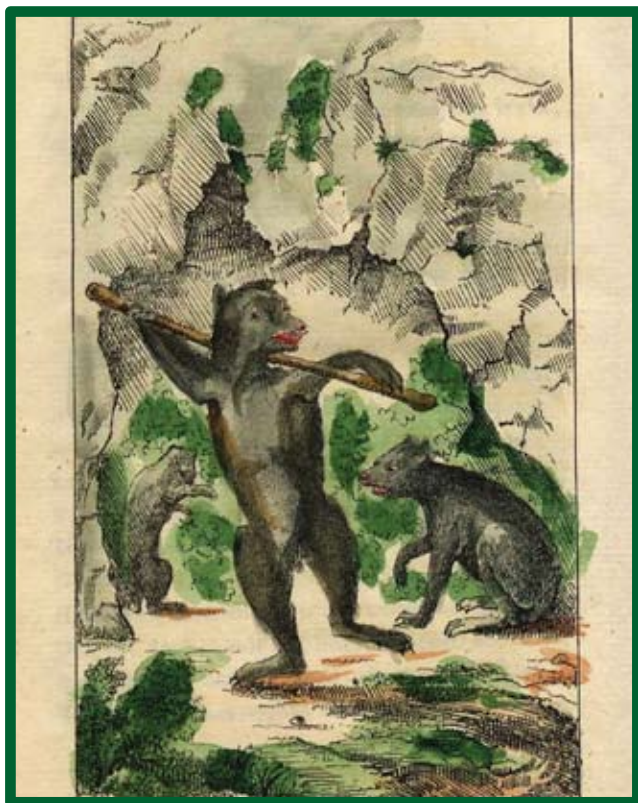

Hwad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmansällskapets medlemsblad

N:o 3 – 4 Anno 2018

Handkolorerad bild till Bellmans översättning av Gellerts versberättelse "Den dansande björn". Mer därom på s. 21.

Ordförandeord 2, Bellman på Riddarhuset 3, Det händer nästa år 4, Februariföreläsningen 5, Bellmankryssning 6, Bellmans sista höst 7, Bellman biter ifrån 10, Höstmöte 14, Minnesord 16, Så mötte jag Bellman 18, En bok om Fru Lenngren 20, Bellman och Gellert 21, Nya medlemmar 22, Stora Nyckelviken 23, Decembervers 24.

Snart fyller vi 100 år!

Nästa år är det hundra år sedan Bellmansällskapet grundades. Det konstituerande mötet ägde rum på Restaurang Gillet i Stockholm onsdagen den 4 juni 1919. Erik Axel Karlfeldt öppnade mötet och överlämnade därefter ordet till Henrik Schück, som blev Bellmansällskapets förste ordförande. Antalet medlemmar var vid grundandet cirka 80, och 20 av dessa var med vid detta tillfälle. På plats fanns prins Eugen och prins Wilhelm, två stora tillskyndare av det Bellmanska kulturarvet. Sällskapets ändamål var att ”sprida kännedom om Carl Michael Bellman, hans gärning och hans tid”. Ett års medlemskap kostade 10 kr vilket idag motsvarar cirka 180 kr. Jag bävar lite när jag tänker på vad Bellmansällskapet sedan åstadkom under sitt första sekel. Den massiva forsknings- och publiceringsinsats som ligger bakom Bellmans samlade verk, i både tryckt och digital form (i dag tillgängligt i sin helhet på litteraturbanken.se), blir det kanske svårt för Sällskapet att övertrumfa under de kommande hundra åren. Men jag tycker vi gör vårt bästa!

Varmt välkomna till Riddarhuset söndagen den 20 januari 2019 (se program här intill), då vårt jubileumsår tar sin början!

*Mats Hayen
Ordförande*

BELLMANSSÄLLSKAPET

Ordförande
Mats Hayen
mats.hayen@stockholm.se

Vice ordförande
Carina Burman
Carina.Burman@littvet.uu.se

Sekreterare, webbredaktör
Jennie Nell
jennie.nell@comhem.se

Skattmästare
Kristian Gustavson
kristiangustavson@gmail.com

Arkivarie
Olof Holm
olofholm@49gmail.com

Klubbmästare
Hans-Jacob Bonnier
nisse@bonnier.se

Redaktion Hwad Behagas?
Catharina Grünbaum
catharina.grunbaum@explicare.se

Protokollsekreterare
Jonas Nordin
jonas.nordin@kb.se

Webbmästare
Eva Frykevall
eva@frykevall.com

Övriga ledamöter
Christian Bratt
chr.bratt3a@gmail.com

Bengt Jonshult
embarkeringen@gmail.com

Hans Nilsson
whiskyhasse@gmail.com

Postadress:
Bellmansällskapet
c/o Olof Holm
Terapivägen 16 E
141 56 Huddinge

E-post:
sallskapet@bellman.org

Hemsida:
www.bellman.org

Sällskapets pg:
45 19 50-0

Riddarhusbron 1841. F. Tollin. SSM.

Bellman på Riddarhusstorget

Bellmansällskapet inleder sitt 100-årsfirande med föredrag och konsert. Sällskapets ordförande *Mats Hayen* föreläser om *Carl Michael Bellman och hans förhållande till Riddarhusstorgets liv och verksamheter.*

Bacchi port öppnas! *Peter Collin* med tonsättningar av Fredmans testamente.

Mingel med öppen bar i Riddarhusets trapphall.

Söndagen den 20 januari 2019 kl. 15.00.

Stora Riddarhussalen. Riddarhuset

Biljetter à 150 kr på plats eller via www.riddarhuset.se. Portarna öppnas kl. 14.00. Servering. Begränsat antal platser.

Direktlänk till biljettköp:

<https://billetto.se/e/bellman-pa-riddarhusstorget-bellmansallskapet-100-ar-biljetter-306722>

Det händer jubileumsåret 2019

Bellmanssällskapet firar med ett rikt program:

Söndag den 20 januari kl. 15.00 i Ridarhuset: *Bellman på Ridarhustorget*, föredrag av *Mats Hayden*. Konsert med *Peter Collin*, *Fredmans testament*. Vin och mingel. Se sidan 3.

Söndag den 3 februari kl. 15.00–16.30: *Jubileumsårets Olof Byström-föreläsning* i Börshuset. *Carina Burman* berättar om sin nya Bellmanbiografi. Musikaliska illustrationer. Fritt inträde. Se sidan 5.

Söndag den 7 april kl. 14.00–16.00: *Jubileumsårsmöte* på Nedre Manilla. Program meddelas senare.

Söndag 5 maj – måndag 6 maj: *Jubileumskryssning* med Viking Cinderella. Se sidan 6.

Söndag den 16 juni kl. 14.00–15.30: *Den religiöse Bellman*. Vård: Storkyrkokaplan och preses i Stockholms-Gillet *Kristina Ljunggren*. Musikaliska illustrationer. Mer information framöver på hemsidan.

Fredag den 26 juli: *Bellmandagen* firas traditionsenligt av Par Bricole vid Bellmanbysten vid Bellmansro, Rosendal, Djurgården.

Lördag den 27 juli: *Bellmandag* på Nyckelvikens, Nacka. Stort familjeevenemang med trubaduren *Thord Lindé*, Bellmanssällskapets ordförande *Mats Hayden* och andra artister.

Till hösten 2019 planeras följande evenemang:

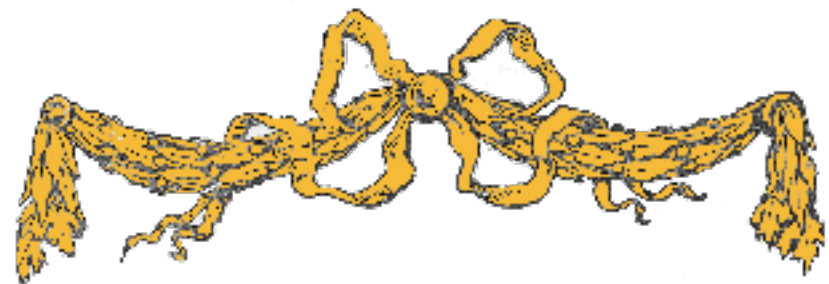
Lördag den 14 september: *Vetenskapligt Bellmanprogram* på Sveaborg, Helsingfors, i samarbete med Bellmanssällskapet i Finland.

Fredag 20 – lördag 21 september: *Vetenskapligt Bellmanprogram* på Kristinehovs malmgård. Med gäster från Sverige, USA, Finland, Tyskland och Danmark.

Torsdag 26 – söndag 29 september: Bellmanssällskapet på Bokmässan i Göteborg.

Onsdag den 16 oktober (preliminärt datum): *Ett samtal om Bellman och kvinnorna*. Stockholms stadsbibliotek.

Lördag den 7 december: *Julaftonsarkivlördag med Carl Michael Bellman*. Jubileumsårets avslutning. Stockholms stadsarkiv.

Välkomna
alla Bellmans vänner

till vår traditionella Bellmanföreläsning till Olof Byströms minne.

”En Herre af mycken liten djupsinnighet?”
Att skriva biografi om Bellman

Bellmanssällskapets jubileumsår 2019 får vi äntligen den heltäckande beskrivningen av Carl Michael Bellmans liv. Författaren docent **Carina Burman** berättar om sitt arbete.

Musikaliska illustrationer av **Richard Forsgren** och **Leo Krepper**

Söndagen den 3 februari 2019 kl. 15
Börshuset, Stora Börssalen

Som vanligt är det fri entré,
som vanligt är det ingång från Källargränd från kl. 14.30.

Och som vanligt inbjuds även släkt och vänner
till medlemmar i Sällskapet.

Gå ombord med Bellman!

Den 5–6 maj 2019 tar Viking Lines ”Cinderella” med oss på ännu en Bellmankryssning genom skärgården. Huvudartist är Tommy Körberg, som länge haft Bellman på sin repertoar. Mera musik blir det med *Den Bacchanaliska Kören* från Par Bricole och *Peter Collin* med ensemble.

Henrik Mickos håller med provning av drycker från Bellmans tid, Mats Hayen berättar om Bellmans livsresa med bilder från 1700-talets Stockholm och Catharina Grünbaum talar om Bellmans virtuosa språkbehandling.

Läs mera och boka på vår hemsida bellman.org.

Ta gärna med vänner!

Foto: Peter Knutson

Huvudartist är Tommy Körberg.

Bellmans sista höst

Av Olof Holm

Året 1794 började inte bra. Bellman hade många gånger lyckats undgå konkurs, men nu hade en viss Enoch Nobelius fått honom bysatt för skuld. Som statsanställd fick han ”förmånen” att sitta i slottets högvaktsflygel – kall och fuktig. Vänner som Kempenskölds, Skjöldebrand, Schröderheim och Westman besökte honom och sände mat och dryck, fru De Broen flera gånger mat, Årstafrun körsbärsvin. Doktor Anders Blad fick honom att skriva sitt ”Lefverne”. En alltför kort text – vilken mästertlig prosaist han visar sig vara! Efter tio långa vårveckor fick vännerna ut honom och under sommaren kunde han besöka familjen Westman på deras fåfänga i Sabbatsberg, fru Helena Quiding på nuvarande Lilla Skuggan och vara med om slätteröl hos Märta Helena Reenstierna på Årsta gård.

Vi ser honom på hösten som gäst hos familjen Westman, och sina tillfällighetsdikter till fru Elisabeth, lilla Clara och bryggarkungen Abraham samlade han i en visbok som illustrerades av vännerna Elias Martin och Pehr Hilleström och honom själv. Boken tillägnades fru Westman och var dyrbart inbunden – den dåliga ekonomin kunde inte hin-

dra skalden från att ofta ge sina vänner påkostade presenter. Omständigheterna till trots var Bellmans diktarkraft oförstörd. Det visar bland annat ett skämtbrev från Riga till fru Westman; skämtet består i att Riga också är en källare på Österlånggatan. Flera vänner fick dikter, bland dem Helena Quiding på Heleneberg och den liksom Bellman själv sjuke hovkamreren Anders Elfman. I september–oktober återkom Johan Tobias Sergel från Köpenhamn och mottogs vid en fest till vilken Bellman skrivit kantaten *Gracernas Besök*.

Bellmans sista stora arbete var att revidera sitt främsta drama, *Mantalskriivningen*. Det hade uruppförts på Haga nyårsafton 1790, då kronprins Gustav Adolf såg det tillsammans med sin far. Bearbetningen gjordes inför en repris under hösten 1794; om Bellmans förväntningar på att än en gång få spela inför hovet kom att uppfyllas är dock osäkert.

Säkert förvärrades hans hälsa av de kyliga rummen under bysättningen. I augusti skriver han till Kempenskölds ”Jag har varit sjuk, eländig af skörbjugg och är under Läkarens vård” och undertecknar ”Movitz”, en signatur som ansluter

till den lungsjuke spelmannen i epistlar-
na. Vittnen berättar: "Redan gammal;
han gick krokig, och blev ej munter vid
bordet förr än han druckit några glas"
(L. J. von Röök om en middag hemma
hos Abraham De Broen). "Han var blek
och avfallen, med ögonen dunkla och in-
sjunkna, med anletsminen stämplad av
mjältsjuk resignation" (J. D. Valerius).
På bilden ser vi Bellman rökande i, som
han uppger, kung Fredriks säng. Det ta-
las vanemässigt, men inte alltid sant, om

närmast skygg, och uppmanad att sjunga
valde han en sorglig visa om finska krig-
get, och en av gästerna föll i gråt då hon
mindes sin stupade fästman. En annan
gäst satte sig att dricka tillsammans med
Bellman och efter en stund var han på
humör att sjunga igen. Evert von Salza,
som bevarat minnet av kvällen, berättar
vidare: "Han sjöng Balen på Tre Byttor –
och blåste Filsens duetter. Han sjöng om
Ulla Winblad och Wingmark och Bröl-
lops-Bjudningen m.m. galenskaper. Han

*Bellman i slotts-
arresten 1794.
Akwarell, möj-
ligen av honom
själv. KB.*

Bellman och flaskan som ständigt säll-
skap. Magnus von Platen har påpekat att
det snarare var pipan som var hans följ-
slagare. Vi ser den på bilder, och Bellman
talar själv om den. Den lungsot han ska
ha dött i, var den lungcancer? Man vis-
ste inte skillnaden på den tiden. Och vad
är det som lyser rött på botten av pottan?
Var Bellman så sjuk redan i bysättnings-
häktet på våren?

Den sista gången vi möter Bellman i
större sociala sammanhang är på en mid-
dag denna höst hos baron Rålamb i hans
våning i Operahuset. Vid ankomsten var
han "besynnerligt klädd", tystlåten och

akompanjerade sig själv med alla blåsin-
strumenter, däri han själv var så känna-
re, att man trodde sig höra både valthorn,
klarinetter, flöjter och hoboja [oboe]. Var
och en skrattade mer än man orkade."

Halvåret som föregick Bellmans död vi-
sade många tecken på att skalden var åld-
rad, matt, sjuk. Men skaparkraften fanns
där, liksom förmågan att binda en publik,
även om vi kan gissa att Bellman var trött
efter sina uppvisningar. Den 11 februari
1795 avled han. Pipan som fru Bellman
stoppat föll ur hans hand.

*Bellman lämnar slottsarresten i juni 1794 och hälsas av vännerna.
Lavering, möjligen av honom själv. KB.*

**Beskedlige
Abraham Westman
som håller af mig**

Stok. Kgl Slottet d. 20 Majj 1794

Abraham, dig det brefvet lämnas.
Som mitt svaga tilstånd vet;
Det förvarar tacksamhet,
När *Westmännerna* de nämnas.
Men här ligger jag på lur,
Der Kong Fredric sofvit ofta
Och så mången trasig Kofta
Blifvit högd til Robe de Cour.

C.M.B.

Min säng har tillhört Kong Fredric I.

Versen från bysättningshäktet i slottsflygeln är tillägnad
vännen bryggaren Abraham Westman. (StU XII.)

Bellman biter ifrån

Den traditionella synen på Bellman som försupen rumlare och mildsint "naturbarn" har i dag ersatts av en mer komplex bild av skalden. I en serie på fem delar ger här fil. dr Jennie Nell exempel på Bellmans reaktioner när hans ära trädde för när. Det första handlar om falsariet *Djurgårds-Nöjen*.

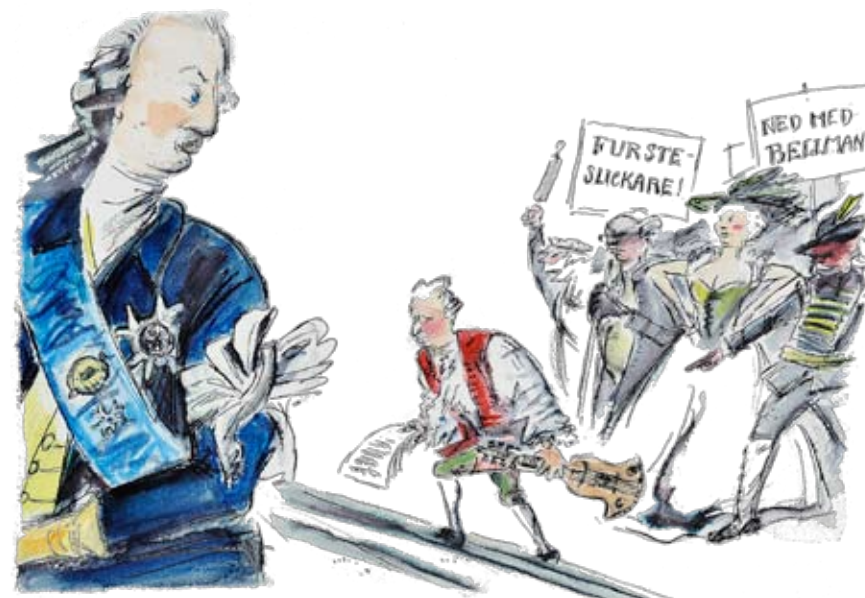
Av Jennie Nell

Självkaraktäristiken i Carl Michael Bellmans *Levernesbeskrivning*, som bedyrar att han inte vill någon "warelse i Naturen ondt – älskar, oändligen En ädel man, ock med outhörlig låga Fruentimber ock små beskedliga Barn", ger en bild (sann eller osann må vara osagt) av en beskedlig människa. Men trots detta finns i källorna också spår av en man som vaktade på sina verk och sin person och som i alla fall delvis kan ses som en karriärstolt och stolt författare som arbetade seriöst för att föreviga sig på den svenska litterära parnassen.

Bellman gjorde sig under det tidiga 1770-talet ett namn vid Gustav III:s hov. Vid tiden för statsvälningen 1772 var han redan känd som diktare i Stockholm, "stadens kända poet" som amiral Tersmeden kallade honom. Delar av hans

epistlar hade redan blivit skillingtryck och allmängods, och flera av hans tillfällesdikter hade figurerat i pressen. Flera av hans tidiga kungahyllningar spreds som folkliga visor och skillingtryck – ett verkligt slagnummer blev "Gustafs skål" – och han blev i ett tidigt skede av Gustav III:s regeringsperiod en framträdande rojalistisk diktare. Från och med 1772 erhöll han även en kunglig pension för sina insatser.

Från 1771 framträdde Bellman regelbundet på den offentliga arenan och strävade efter att bli accepterad som författare. Som ett tidstypiskt led i denna strävan kom han att arbeta som förmedlare och uttolkare av hovets bild av Gustav III. Han belönades i det offentliga med kunglig gunst i form av befattningar, gåvor och ekonomiskt understöd.

*Bellman i gunst hos Gustav III men inte på alla håll.
Teckning av Håkan Ljung till oidentifierad dagsvers 2012.*

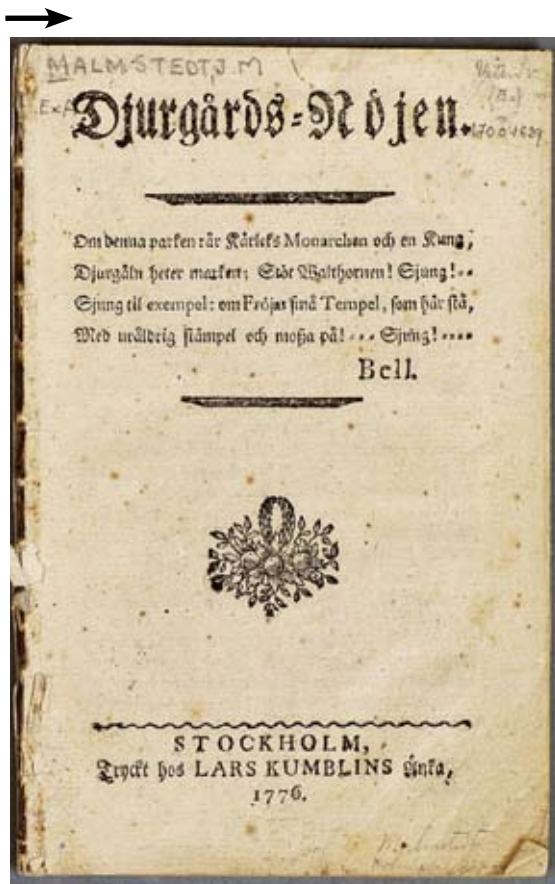
Hans samtid kände honom som hovsekreterare och hovpoet lika mycket som gränsöverskridande episteldiktare.

Mellan 1773 och 1789 hörde Bellman till de få mellanståndspersoner som hade tillgång till kungens inre krets. Denna favorit blev den 17 november 1773 då kungen kallat Bellman till den s.k. Lilla Akademien för att recitera sin nya opera *Fiskarena* och för att roa kretsen med sina fyndiga impromptun. Känt är att han roade kungen så pass att han blev tillsagd att närvara varje onsdagskväll.

Samtida vittnesmål pekar tydligt på att det förekom personlig kontakt vid många tillfällen mellan Bellman och kungen. Också Gustav III:s egenhändiga anteckningar visar på ett flitigt umgänge. Det är också kungen som är den i hovet som oftast nämner Bellman vid namn i sina an-

teckningar med anledning av hovets förströelse. De flesta dagboksanteckningarna i kungafamiljen och i hovkretsen nämner annars inte Bellman eller andra ofrälse gäster och medverkande vid namn; det är bara högadliga deltagare som noteras och namnges. Detta var brukligt även i brevväxling och i andra typer av skrivelser vid den tiden, och man kan förmoda att det är därför som Bellmans namn förekommer så sällan i adelns dagboksanteckningar och memoarer. Kungens egenhändiga anteckningar kring Bellman är frekventa och alltid välmenande, ibland också förtjusta.

Bellman var alltså vid denna tid en av de få ofrälse som stundom tilläts i hovkretsen, vilket självfallet väckte en del uppmärksamhet i pressen, något som Stefan Ekman berör i sin avhandling om

Djurgårds-Nöjen, en långvers på alexandrinerna som försåtligt citerar Bellman på titelbladet och därmed antyder att han skulle vara författare till hela verket. Skaldens irritation var begriplig. KB.

Bellmans gravdiktning.

Att Bellman var en välkänd skald i huvudstaden – och var medveten om sin ställning – framgår av en insändare i *Dagligt Allehanda* den 7 november 1776, där Bellman med pennan fåktar bort en författare som försökt åka snålskjuts på hans namn:

”Som i Gårdags-Bladet finnes annonserat at uti Runemarks Boklåda finnes till köps: *Nyligen utkomne Djurgårds-Nöjen af Poeten Bell*: och den respective Allmänheten däraf torde förledas tro, det jag undertecknad wore Författare til en så lumpen Skrift, så finner jag mig föranlåten härmedelst tillkänna gifwa, det jag anser för en wanheder, at ens misstänkas som Auctor, och at jag med denne Skrift aldrig haft, eller wil hafwa någon befattning; hållandes jag den som sådant debiterar, för en uppenbar osanningsman, som af någon förmodelig och föraktelig vinningslystnad därtill blifwit förledd. Stockholm d. 5 nov. 1776.”

Bellman har här reagerat mot en annons i *Dagligt Allehanda* den 5 november med lydelsen: ”Af Trycket är nyligen utkommit et Poeme, kallad *Djurgårds-Nöjen*, upplyst med Noter utur *Fredmans Epistlar* och annorstädes, och säljes i *Holmbergs Boklåda* wid stora Nygatan för 18 öre”. (StU XVIII, kommentaren, s. 42.)

Denna anonymt utgivna lilla *Djurgårdsskildring* på alexandrinerna uppbar på titelsidan de fyra första raderna av strof 5 i den blivande Ep. 25 – attribuerad till Bellman på titelsidan – och refererar i fotnoterna till olika utdrag ur samma epistel, liksom till de dikter som kom att bli epistlarna 19, 13, 2 och 9. Tydligt är att citaten tagits ur avskrifter av tidiga versioner av epistlarna som cirkulerade under mitten av 1770-talet. Det finns även referenser till andra författares verk, bland annat *Israel Hallmans* komiska heroiska *Djurgårds-ballett Casper och Dorothea* som utkom 1775. Den anonyme författaren har byggt sina *Djurgårdsbilder* kring scener tagna ur eller inspirerade av framförallt *Fredmans epistlar*. Bellmansforskningen har ansett att denne är *Johan Magnus Malmstedt*, bror till *Anna Maria Malmstedt*, senare gift *Lenngren*. (Verket finns att läsa i sin helhet på *Litteraturbanken*, där KB dock attribuerar det till *Anna Maria* själv.)

Trots att alexandrinerna i *Djurgårds-Nöjen* är väl konstruerade finns inget som påminner om Bellmans stil eller estetik i dem, och det är inte svårt att förstå att han var missnöjd med kopplingen till honom. Hans reaktion visar att han värnade om sitt poetiska uttryck, sitt författarskap och sitt namn. Efter Bellmans inlaga stoppades också försäljningen av verket under hans namn.

Bellman ville naturligtvis inte som tämligen framgångsrik hovpoet och kungagunstling bli associerad med något som ytterligare kunde spåda på kritiken mot hans diktstil. Både *Axel von*

Fersen, *Fredrik Sparre* och kungen själv hade klandrat Bellman för hans låga ämnen, bl.a. i hans operaförsök. Dessa fransk-klassiska smakväktare erkände villigt Bellmans geni men fördömde hans ovärdiga ämnen. Eftersom poesin under 1700-talet i stort fungerade som moralisk faktor och den didaktiska poesin stod högt i kurs, sågs Bellmans skildringar av krogar, prostituerade och fyllbultar som högst olämpliga.

Bellmans utspel handlade säkerligen också om att skydda *Fredmanvärlden* från exploatering och ofördelaktiga associationer. Epistlarna var sannolikt ett känsligt ämne för Bellman vid den här tiden, för han redan hade sänt in två ansökningar om tryckprivilegium för dessa till *Gustav III*, både 1772 och 1774, samtidigt som han flitigt författade sina hyllningar till kungen. Han ville förmodligen inte riskera att hans epistelvärd skulle råka ännu mer i vanrykte på grund av felaktig attribuering.

Bellmanska prylar på Stadsbiblioteket

*B*ellman och artefakterna var ämnet för höstens Bellmanafton den 17 oktober på Stockholms stadsbibliotek. Artefakt betyder 'av människan skapat föremål', och de föremål som *Mats Hayen* visade bilder av och berättade om av var förvisso av skiftande slag och betydelse.

Till "relikerna" hör Bellmans stränginstrument, hans citrinchen liksom hans cister. Den senare har byggts i en kopia för *Carl Håkan Essmar*, och hur den kan

Foto:Tommy Grünbaum

Calle Essmar trakterade vackert sin kopia av CMB:s cister.

ha klingat fick publiken höra när Calle bröt ut i den inte ofta hörda Epistel 22 med prosaskildringen av kineserierna i Apotekshuset i Allmänna gränd.

Till de sköna föremålen hör naturligtvis också Per Kraffts idolporträtt av Bellman i den röda västen, liksom den klassiska Sergel-medaljongen med vinlövskransen.

Närmare kommer vi kanske skalden genom Anders Lissanders uppteckningar av de lössläppta ordenskapitel i Bacchi Orden som den unge Carl Michael gjorde succé med i hans hus på 1760-talet. Två av Lissanders fyra handskrifter är förkomna, nr 3 hittades så sent som 1988 i en villa på Lidingö. Det är bara att hoppas att uppmärksamma ögon förstår vad de ser om de felande exemplaren kommer i deras väg.

En annan viktig – och originell – handskrift är den som Bellman själv sammanställde till sin vän Schröderheim, *En stuf rim*: 50 dikter nedtecknade på en nästan 40 meter lång pappersremsa, upprullad på en träspole.

Av mindre litterärt värde men desto mer av intresse på skvallerplanet är den lista över mer än 700 supbröder som Bellmans flitige upptecknare Völschow upprättade och där skalden inte saknas.

Till sist återgav Mats Hayen, fånglande som alltid, historien om Bellmans

kritpipa, den som han – enligt den inte helt tillförlitlige Crusenstolpe – hade i munnen när han dog. Pipan norpades ur sin monter på Stadsmuseet en marsdag 1970 av två ynglingar som ville provröka den och även gjorde så på museets toalett. Inför faran att bli påkomna kastade de den i en snödriva utanför, i avsikt att sedan smuggla tillbaka den. Snöröjningen hann före, och kritpipan vilar nu förmodligen på Strömmens botten. "Den smakade pyton", uppgav gossarna till pressen, som gjorde en stor sak av tillgreppet.

Mats Hayen spände ögonen i publikens 60+-plussare och frågande om någon i skaran möjligen inlett sitt Bellmanintresse med just denna tjuvrökning.

Den alltid frikostige Bellman lät binda in en del av sin produktion i vackra band som gåvor till sina vänner och välgörare. Och vackra band i skinn och guldtryck,

"En Stuf Rim af 65 alnar oppränd d: 24. Jan: 1780" KB.

både kungliga och privata, visade exper-ten från Kungliga Biblioteket *Lena Floser*, som också gav en bild av bokbindarna och deras verksamhet i Stockholm på 1700-talet och det följande seklet.

Från Finland kommer Bellmansångaren *Pentti Hildén*, som till sin stiliga luta framförde även mer sällan spelade stycken, som Epistel 74, om Movitz som målare, Fredmans sång 29, "Gästgifvar-gården" och den pilska duetten mellan Mollberg och Camilla i Fredmans sång 46. För en nyanserad bild av skalden är det viktigt att vi får höra inte bara standardnumren. Carl Michael Bellman har ju oändligt mycket att bjuda.

Catharina Grünbaum

Pentti Hildén med välklingande luta gav röst åt både Mollberg och Camilla.

Søren Sørensen till minne

Søren Sørensen, litteraturhistoriker, romanförfattare, lyriker, översättare, essäist och initiativtagare till Selskabet Bellman i Danmark och tidigare dess ordförande, har gått bort 81 år gammal. År 2015 blev han hedersledamot av Bellmansällskapet för att han ”med stor framgång har verkat för att Carl Michael Bellman stärkt sin plats på den danska och hela den nordiska kulturella arenan”.

Sällskapet Hasse Nilsson skriver här ett personligt minnesord.

Jag minns första gången jag träffade dig. Jag var ung, jag hade börjat intressera mig för Carl Michael Bellman och fått några ungdomssynder publicerade. Jag hade också fått möjlighet att projektleda de första heltäckande musikutgåvorna av Fredmans epistlar och sånger. Det hade gjort avtryck hos det nybildade Selskabet Bellman i Danmark. Jag blev bjuden till Köpenhamn för att diskutera möjligheterna att åstadkomma något liknande kring Bellman i Danmark. Jag minns att vi åt smörrebröd och tog en lille en – eller to – och sedan sjöng vi oss sent in i Köpenhamnskvällen.

Det blev några intensiva år med mycket kontakt. I dig lärde jag känna en oerhört bildad man, beläst, engagerad och drivande. Under de där 90-talsåren berikade du min bild av Bellman och väckte min kärlek till Danmark. Där nådde du det mål som du som kosmopolitisk nordist alltid strävade emot – att öka förståelsen mellan oss som lever på båda sidorna om samma sund. Jag lärde också känna dig som en spjuver, vi skrattade åt upptåg och vi skickade varandra Bellmantexter som vi rotat fram, där den ekivoka tonen

klingade som mest. Vi skickade också varandra små lustifikationer på Bellmans melodier och andra verser.

Några gånger agerade vi på samma scen. Då steg du fram som en lärdomsgigant och presenterade dina egna friska teorier, som det där med att epistlarna kunde läsas som en roman, från ”Sant va då” till ”sista gången brud”. Jag var inte alltid säker på att jag hängde med, du var helt enkelt på en annan nivå än jag.

Tack, Søren Sørensen, för allt du gjort för Carl Michael Bellman, för mig och för glädjen i det Bellmanliv vi delade och delar.

Hasse Nilsson

Magdalena Hellquist till minne

Textkritikern och språkvetaren Magdalena Hellquist har avlidit i en ålder av 93 år. Ett av hennes forskningsområden var Carl Michael Bellmans språk.

För alla som av någon anledning skriver om Carl Michael Bellman är *Ordbok till Fredmans Epistlar* (1967) en oumbärlig källa till både nytta och glädje. Den sammanställde hon tillsammans med språkforskaren Carl Larsson, men den är huvudsakligen hennes verk – ett kraftprov från den tid då lexikografi fick bedrivas utan datorer.

Bland hennes övriga bidrag till Bellmansforskningen märks licentiatuppsatsen om hjälpverbsformer hos Bellman (1962), en vetenskapligt kommenterad utgåva av *Mantalskrivningen* (1971) liksom (inom Bellmansällskapet) av Fredmans epistlar nr 30, 48, 49 och 78 samt fragment av nr 62 i skaldens egenhändiga utskrift i faksimil (1963).

Doktorsavhandlingen, *Handskriftstudier till Fredmans Epistlar* (1977) beskriver och förtecknar systematiskt varianterna av handskrifterna och gav därmed en grund för Bellmansällskapet's nya utgåva av *Fredmans epistlar* (1990). I en uppsats, ”Fula ord hos Bellman och mindre fula” (1991) gör hon med gott humör en genomgång av det material hon samlat inför epistelordboken.

Magdalena Hellquist var Bellmansällskapet's vice sekreterare 1961–64 och ledamot av styrelsen 1970–85. Vi minns hennes noggrannhet, hennes kvickhet, hennes uppslagsrikedom och hennes glädje i språket.

Olof Holm

Så mötte jag Bellman

Av Stefan Ekman

Mitt första minne av Bellmans och Fredmans värld är kopplat till sång. Det var på mellanstadiet där fröken Arvidsson skötte undervisningen med fast hand. Vi var hennes sista klass före pensioneringen, och då detta utspelade sig på tidigt 70-tal förstår man att hon var av ett annat och hårdare virke än dagens pedagogiska vidjor. Vi samlades runt klassrummets piano för att sjunga sånger ur skolsångboken, antagligen *Nu ska vi sjunga*. Flickorna stod närmast pianot, pojkarna längre bak. Det fanns även en tredje position, lite vid sidan av de andra. Där placerades de som inte kunde hålla tonen och/eller som fröken behövde ha inom synhåll för eventuell korrigeringsring. Vi var en handfull pojkar i de brummande busarnas skara i frökens ögonvrå. Så mötte jag Bellman för första gången.

Jag minns ingen av de andra sångerna vi sjöng, brummade eller mimade, däremot att vi flera gånger återkom till "Solens glimmar". När klass 5B gav sig på Epistel 48 var det ett av de få tillfällen då hela klassen var uppmärksam och gemensamt gav röst runt pianot. Det var nu inte i första hand Bellmans musikaliska och poetiska genialitet som genom tidsavståndet på 200 år trängde fram till ett tjugotal barnasjälar. Nej, orsaken var en

annan. En av flickorna i klassen var den tystlåtna och blyga Kerstin. När slutet av första strofen närmade sig vaknade de brummande busarna till och bidrog för en gångs skull till ljudbilden, och det för full hals: "Olle på en höbåt står; / Kerstin ur kajutan går, / skjuter lås och regel". I sanningens namn deltog vi endast med Kerstins namn som sånginsats. Det fick Kerstin att rodna och fröken Arvidsson att kasta en sträng blick på oss. Det kan dock bara ha varit några få gånger innan vi antingen tappade intresset, fick en ordentlig åthutning av fröken eller sången ströks från 5B:s repertoar.

Epistel 48 försvann ur tillvaron under den gråa lunken genom högstadiet och återkom inte förrän på gymnasiet, då Cornelis, Fred Åkerströms och Thåströms tolkningar av Bellmans texter och musik blev en del av mitt växande kulturintresse. Jag minns förvåningen över att den morgontidiga resan på Mälaren inte enbart handlar om att få vind i seglen under muntra ordbyten med lokalbefolkningen, som i de sex första stroferna som vi höll oss till på mellanstadiet. I de följande femton målas en mer intressant bild upp med klassiskt Bellmanska inslag: mat, supande och kvinnor.

I de övre tonåren var det inga problem

Ulla Winblads hemresa
från Helsingen i Mälaren
en Somarmorgon 1769.

Såses i Stockholm hos J. G. Wjörnståhl.

*"Med sitt klappträd ner vid strand
/ Pigan står så kåter, / Knyter til
sitt förkläds-band, / och sin barm
upplåter." Ep. 48. Skillingtryck
1825. Stockholmskällan-
Litteraturbanken.*

att förstå innebörden i frasen "hästen tumplar stolt och het" eller att föreställa sig pigan som "så kåter" upplåter sin barm på klappbryggan. Mer rakt på sak är givetvis händelserna i den avslutande strofen där Ulla låter plaggen falla och Motivitz hutar åt Norström för att han vill ha henne för sig själv med avslutningsraderna: "Maka åt dig Norström! Frun / hör ju till oss alla." Något sådant hade aldrig fått sjungas i fröken Arvidssons klassrum.

Stefan Ekman är lektor vid högskolan i Skövde och har disputerat på avhandlingen "I skuggan af Din Graf, jag på min Lyra slår". Carl Michael Bellmans dikter över döda i relation till dikttypens svenska tradition och funktion i nyhetspressen under senare delen av 1700-talet (2004).

Ett litet porträtt av Fru Lenngren

Gunnar Artéus
Anna Maria Lenngren. Ett kvinnoliv.
Carlssons bokförlag. 128 sidor

Docenten Torkel Stålmarch – mångårig och mycket uppskattad vice ordförande i vårt sällskap men tyvärr inte längre i livet – utgav så sent som 2011 en trivsam och förträfflig biografi över Anna Maria Lenngren med undertiteln *Granris och blåklint*. Där fick läsarna en god bild av hennes författarskap och den värld hon levde i, allt ifrån födseln i Uppsala 1754 till bortgången i Stockholm 63 år senare. Alltså i spänningsfältet mellan den gustavianska epoken och romantiken, av vilken senare hon för övrigt var föga trakterad.

Finns det då verkligen utrymme för ytterligare en skrift om denna efter Bellman mest levande svenska 1700-talsförfattare? Svaret är obetingat ja. Hennes medkänsla, milda satir och varma humor har inte åldrats med åren utan känns förbluffande fräsch och har ännu mycket att säga oss. Lenngrens korta texter – gärna i epigrammets form – speglar en vardag som alltjämt är nära.

Den nya skriften är en förtjusande miniatyr som vi har all anledning att tacka författaren Gunnar Artéus för. Han har under många år varit professor vid För-

svarshögskolan och är mest känd som en av våra främsta krigshistoriker. Det hindrar inte att han samtidigt har 1700-talet som ett av sina specialområden och lyrik som ett annat.

För oss särskilt intressant är att Artéus jämför språk och framställning i två strofer ur författarinnans dikt "Vauxhallen" och inledningen till Fredmans epistel nr 9 – "Käraste bröder systrar och vänner". Artéus visar övertygande att hennes poesi var starkt influerad av Bellmans karaktä-

ristiska grepp för att teckna miljöer: rap-sodiskt, tempofyllt och impressionistiskt målande. Artéus hävdar till och med att Bellmans gestaltningssätt var en medveten modell för henne. Han konkluderar: "Detta visar om något vilken högklassig poet hon själv var."

Trots det lilla formatet hinner författaren teckna bilden av

Anna Maria som en självständig och av naturen gladlynt person, trots att hon fick många skäl till sorg: barnlöshet, brödernas tidiga bortgång, en älskad brorsdotters obotliga psykiska sjukdom och faderns ovärdiga död. Hans förtjusning i henne är lätt att dela.

Bo G. Hall

Bellman och Gellerts fabler

Omslagets bild hör till en versberättelse av C. F. Gellert i Bellmans översättning. Bild och berättelse ingår i den sedelärande samlingen "Fabler för Sveriges ungdom af berömda svenska författare", 1832 (exemplaret från Göteborgs universitetsbibliotek).

Under 1700-talet stod fabeln som lärostycke högt i kurs. I Tyskland var skalden *Christian Fürchtegott Gellert* omåttligt populär, och han var läst även i Sverige. Hans mest spridda verk *Fablen und Erzählungen* (1746–1748) översattes av Bellman, som gav ut dem 1793: *Fabler och berättelser*.

Versallegorin "Den dansande björn" handlar om björnen Petz, som efter år i kedjor hos människorna återvänt till anförvanternas skog, där han, när talet faller på dans, börjar att "kapprak dansa om en prägtig Polonaise". De andra björnarna

försöker göra detsamma, men förmår till sin nesa inte stå upprätt. Till sist vågar sig den stolte Petz på en capriol, ett språng, men faller omkull. Strax ser de andra möjligheten att ge igen och fördriver honom: "Du narr vill visa dig mer klok och stor än vi!"

Sensmoralen är att man måste dölja sin skicklighet – den är ett brott som avunden aldrig förlåter.

Bellmans alexandriner flyter ledigt, och det allmänna omdömet om hans sena översättningar är att de är stilistiskt säkra. Vill man läsa hela berättelsen och dessutom fördjupa sig i ämnet "Bellman som översättare" kan man på nätet uppsöka StU XIX på Litteraturbanken > Bellman.

Catharina Grünbaum

Nya medlemmar i Bellmansällskapet

Vårt hundraåriga sällskap växer! Vi hälsar våra nya medlemmar välkomna till jubileumsåret 2019 och många år framöver.

Elisabeth och Bengt Sahlberg,
Stockholm

Nils och Agneta Ihre, Stockholm

Anders Lundwall, Uppsala

Jan-Sture och Ingela Karlsson,
Stockholm

Thomas och Mona Eckered, Sigtuna

Chris Åkerlund och Margareta
Sjökvist, Hägersten

Sonja och Åke Lundin, Nacka

Leif Brink, Stockholm

Jan Spjuth, Karlskrona

Urban och Pia Schwalbe, Stockholm

Per Ström, Uppsala

Gunnar T. Eriksson, Nacka

Marcus Boldemann, Stockholm

Ulrika Berggren, Solna

Wilhelm Holmberg, Stockholm

Lena Floser, Hägersten

Mikael Edfelt, Stockholm

Åke Leijonhufvud, Lund

Hans-Eric Neibig, Stockholm

Vinjett här och på övriga
sidor: Yngve Berg

Vi behöver bli ännu fler! Värva gärna vänner och bekanta. Tecknar ni medlemskap nu gäller det förstås för hela 2019, som bjuder på en rad evenemang: konserter, kryssning, föredrag, visningar ...

Ordinarie medlem: 250 kr/år. Familjemedlemskap: 350 kr/år.

Juniormedlem: 100/år upp till 25 års ålder.

Pg: 45 19 50-0

Lustigt på Stora Nyckelviken med Thord Lindé, Johan Ahlin, Karin Lekteus, Jonas Viklund, Ulf Bagge och Miro Simic.

Foto: Olof Holm.

Stora Nyckelviken Den 29 Julii 2018

Se, Herdinnorna i nopking och gingang visar menigheten tillrätta och ordnar tipspromenaden. Så mycket folk, var kommer de ifrån? Från Nacka, Vingåker, Huddinge, Uppsala. Samla dina musikanter, *Bror Thord!* Se hur han musicerar till eget arrangemang med *Johan Ahlin*, valthorn, *Karin Lekteus*, flöjt och *Jonas Viklund*, klarinett. Måka undan er för *Fader Ulf Bagge!* Hör hur han sjunger de gamla Bellmanvisorna som om de var nya! Nej men, hur sjunger han, *Broder Miro Semic?* På ryska säger han? Kors på ryska! Klang, det var en härlig konsert. Och alla dessa instrumenter! *Broder Miro*, var har du fått tag i alla dessa gam-

la? Ur din egen samling? Jo, jag tackar jag. Det var en utställning!

Se Bacchus med sina håvor i restaurangen. Bokbord i biljarden? Passar det? Javisst. Det är ju Bellmansällskapetets butik! Tror jag inte att det också blev några nya medlemmar. Fröja, var blev hon av? Tyst, jag såg inget. Jupiter och Eol är oss bevägna. Så ock Nacka kommun. Minnsann, sa han inte den där kommungubben eller vad han var för en gynnare att han ville ha en Bellmandag nästa år också!

Och du, käre läsare – missa inte Bellmandagen på Stora Nyckelviken 2019!

Olof Holm

December

*Fröjda dig, se upp till Himla
Och i körkan se hvad ljus –
Men se först till inom-bus
At du har en sup och simla.*

Ur en almanacka till vännen hovgulddragaren
Petter Wiman på Elfvik 1789–90 (StU X).
Simla = semla, rundstycke på vetemjöl.

Får vi be om e-postadressen?

Jubileumsåret 2019 är fyllt med evenemang. Det är lätt att glömma bort något man vid första anblicken blir intresserad av.

Skicka din e-postadress till skattmastare@bellman.org så att du kan få meddelanden om vad som händer, om ändringar och om erbjudanden.

Vi lovar att inte dränka dig i onödiga mejl!

Hvad Behagas?, Bellmansällskapets medlemsblad, utkommer med 4 nummer om året.

Ansvarig utgivare: Mats Hayen. Redaktör: Catharina Grünbaum
Form: Tommy Grünbaum. Tryck: Henrix. ISSN 1104-4683.